

Bijeenkomst lerend netwerk Duurzame Arbeidstijden in ploegendiensten

14 september 2023

Sociale partners samen
voor duurzame inzetbaarheid

Programma vandaag

12.00-12.30

SPDI, DI en arbeidstijden
De theorie van gezond roosteren

12.30-13.15

Over de 3- en 5-ploegendienst
en alles daartussen
Gelegenheid tot vragen

13.15- 13.30

Pauze

13.30- 14.00

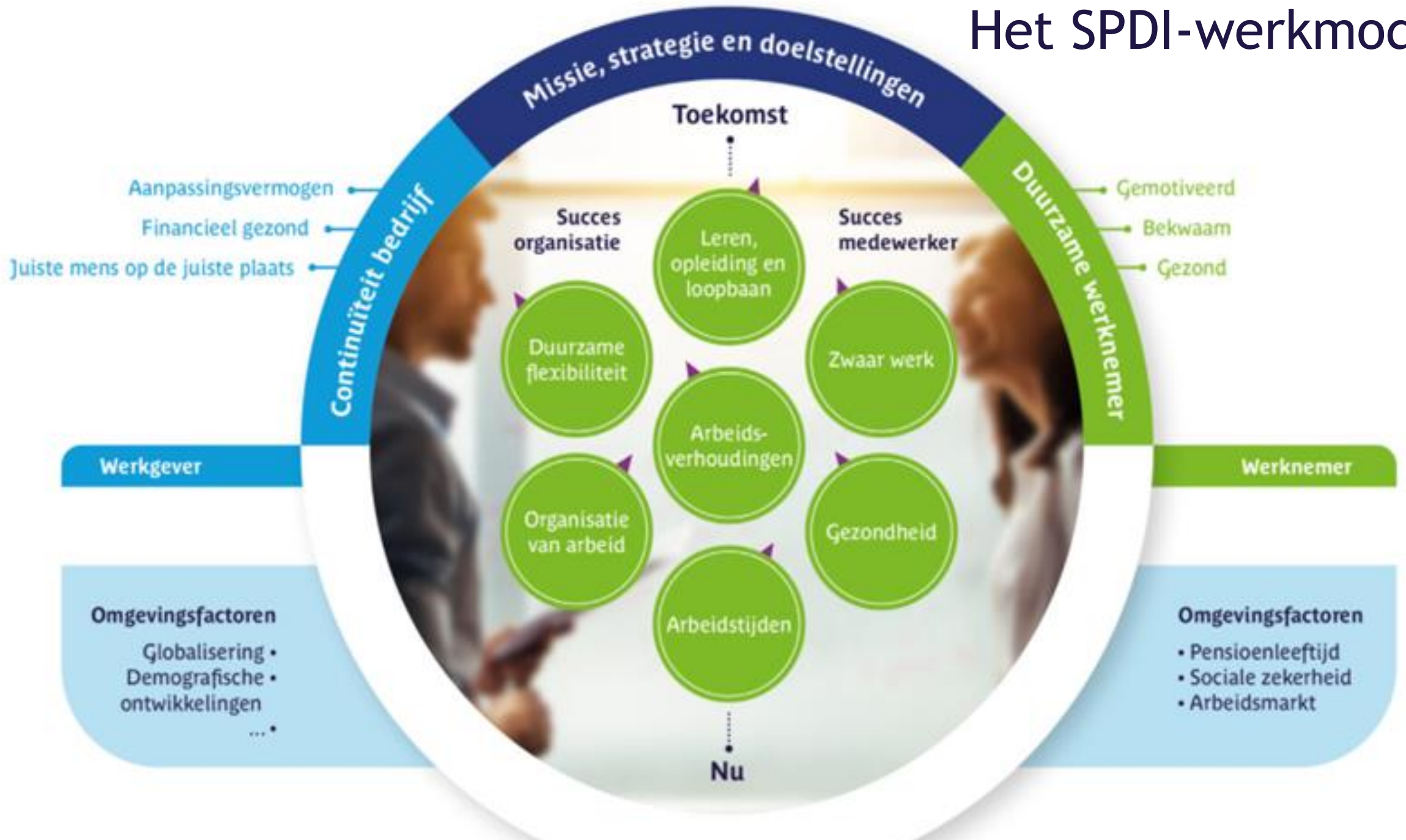
Uitwisseling ervaringen en dilemma's:

- Wat was de laatste roosterverandering in je bedrijf?
- Hoe was je ervaring daar mee in relatie tot DI?
- Wat zijn je uitdagingen t.a.v. ploegdiensten en DI

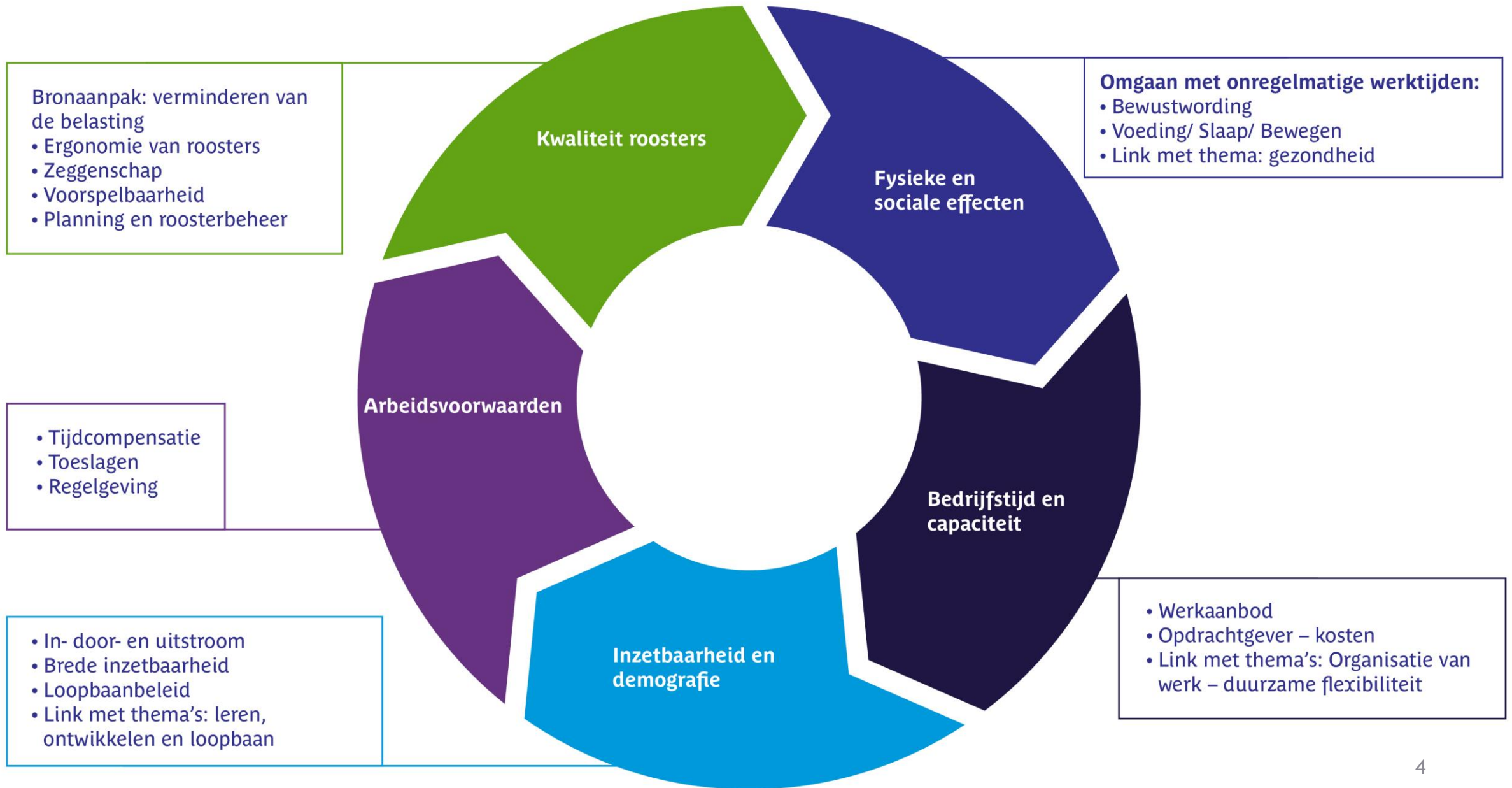
14.00-14.15

Afsluiting

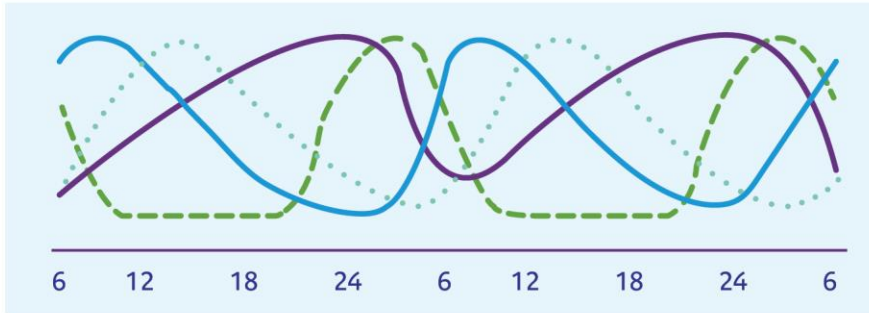
Het SPDI-werkmodel

Draaiknoppen Arbeidstijden

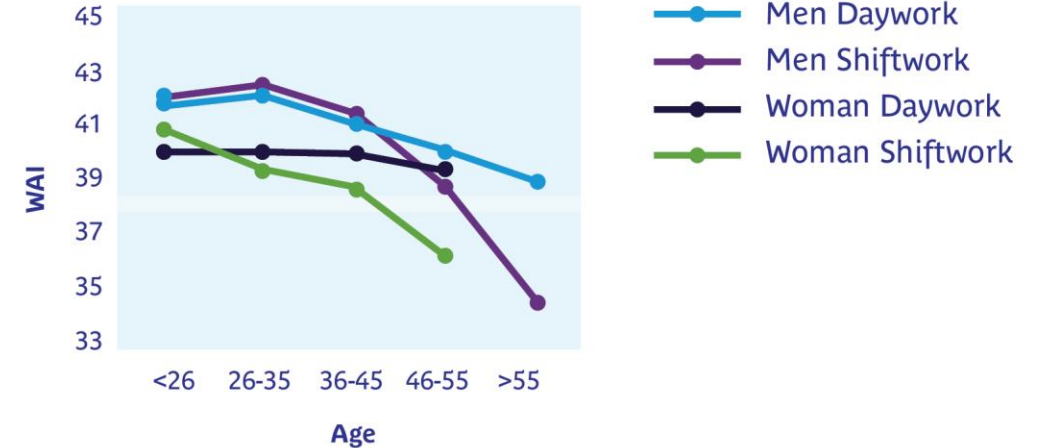

Specifieke kenmerken van onregelmatige roosters veroorzaken afwijkend dag- nachtritme

— cortisol
- - - melatonine
... alertheid
— lichaamstemperatuur

Fysieke en sociale effecten

Biologische klok

1. Veiligheidsrisico's:

Verminderde alertheid, verminderde reactiesnelheid

2. Ernstige gezondheidsrisico's:

(hart- en vaatzieken, diabetes en slaapproblemen)

Sociale leven

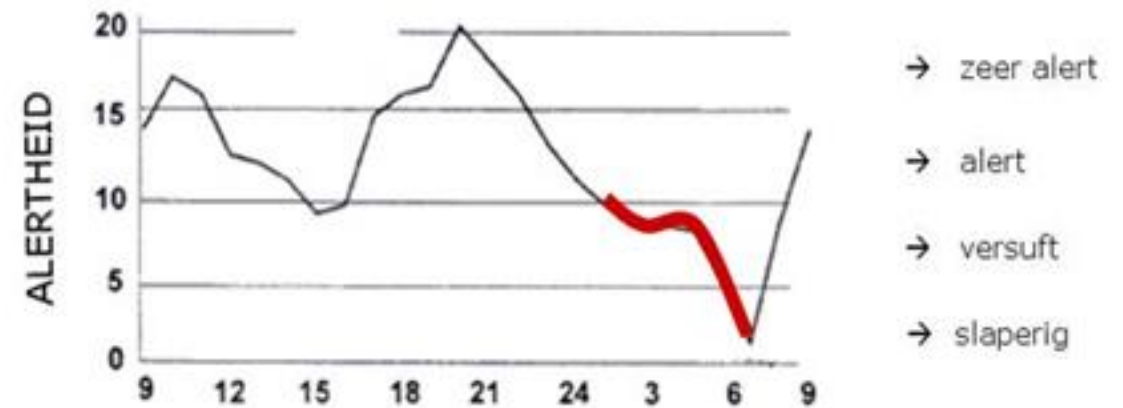
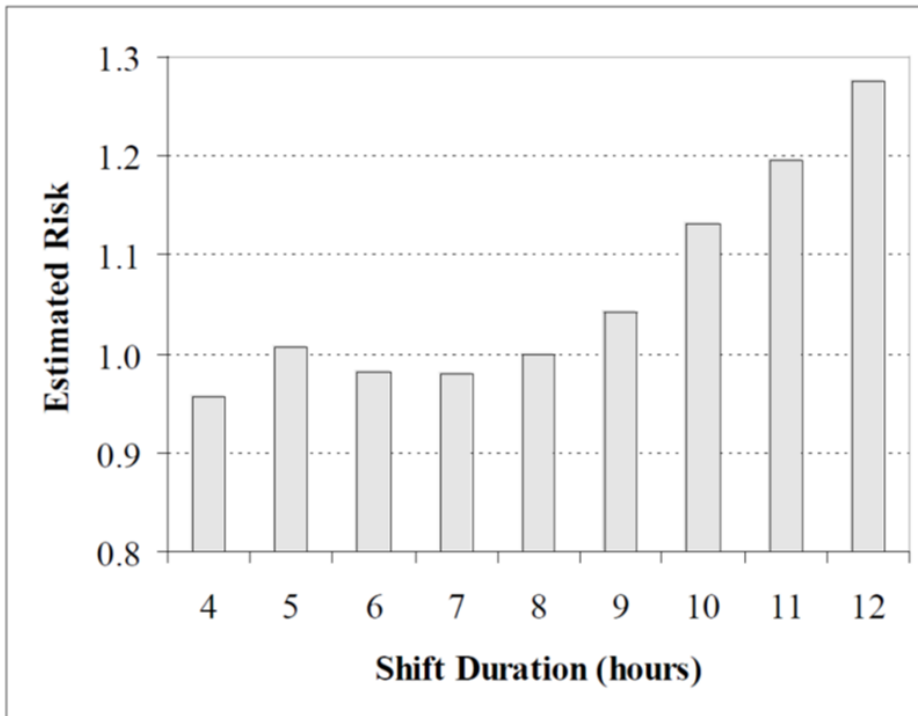
1. Combineren van Werk en Privé:

Denk combineren van arbeid en zorg, deelname verenigingen, sporten, verjaardagen

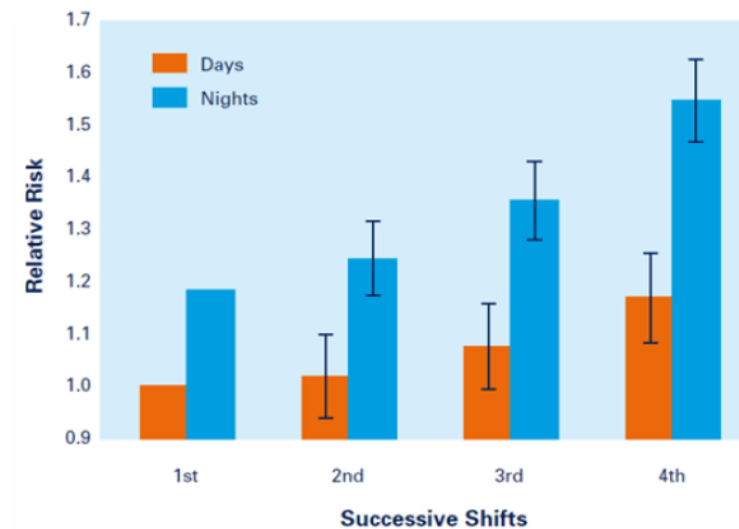
2. Toenemende claim op beschikbaarheid:

Uitbreiding bedrijfstijd, overwerk, consignatie

Veiligheidsrisico's

Alertheid neemt af met cumulatief aantal nachtdiensten

Lange werkdagen en werkweken betekenen een hoger risico op ongelukken

Oplossingen volgens nachtwerkers

Optimale werkomgeving/leefstijl	Optimale roosters
<ul style="list-style-type: none"> - Met elkaar ervaringen delen: ervaren nachtwerkers die gaan praten met nieuwe nachtwerkers om tips te delen - Minder werkdruk en 's nachts geen overleggen, maar juist rustige werktaken - Aanbieden van alternatief vervoer of een hotelovernachting om veilig thuis te komen - Online cursus of cursusdag over gevolgen werken in de nacht, werkbalans, slapen, gezond eten - Powernaps, een ruimte met een powernappod of -stoel, en meer acceptatie voor powernaps - Meer vrijheid tijdens de nacht, bijvoorbeeld langer pauze - Een gezonde maaltijd tijdens de nachtdienst aangeboden krijgen	<ul style="list-style-type: none"> - Voorwaarts roteren - Maatwerk wie welke dienst doet afhankelijk van eigenschappen en voorkeuren - Kortere duur nachtdienst en een kortere reeks nachtdiensten - Meer rusttijd tussen diensten - Ook dagdiensten inroosteren naast avond- en nachtdiensten - Minder nachtdiensten inplannen voor de werkenden met een hogere leeftijd

Roostervuistregels

11 aandachtspunten om het werk zo gezond en prettig mogelijk te houden

1 Aantal nachtdiensten

Beperk dit zoveel mogelijk, 2 tot 3 achter elkaar is optimaal.

2 Opkomsttijd

Sluit zo veel mogelijk aan bij de natuurlijke slaap- en waakbehoefte, streef naar 7:00 uur of later.

3 Lengte dienstreeks

Zorg voor een goede verdeling van arbeid en rust: de optimale reekslengte is 3-4 diensten, het maximum is 6.

4 Rotatierichting dienstrooster

Kies voor een voorwaarts roterend rooster: van dag, naar avond, naar nacht. Zo is er extra hersteltijd tussen de diensten.

5 Rotatiesnelheid dienstrooster

Plan 2-3 dezelfde diensten op een rij, met name bij nachtdiensten. Hoe korter de reeks, hoe eenvoudiger de terugkeer naar het normale ritme.

6 Voldoende rustdagen na een reeks

Plan na 4-5 diensten minstens 2 rustdagen in. En na 6 diensten minstens 3.

7 Duur van de dienst

Beperk de arbeidsduur per dienst tot maximaal 9 uur (dagdienst) of 8 uur (nachtdienst).

8 Pauzes

Bouw tijdens de dienst korte pauzes in: op zijn minst twee keer 15 minuten + eenmaal 30 minuten.

9 Avonden en (gebroken) weekenden

Houd waar mogelijk rekening met individuele behoeften, de praktische en sociale impact kan sterk per persoon verschillen.

10 Regelmaat

Zorg bij voorkeur voor een herkenbaar roosterpatroon.

11 Gemiddelde arbeidsduur

Beperk deze afhankelijk van de zwaarte van het rooster tot maximaal 34-38 uur per week.

3-ploegendienst

	1						
	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za	Zo
1	O	O	O	O	O		
2	N	N	N	N	N		
3	M	M	M	M	M		

O = ochtenddienst, 6:00 - 14:00
M = middagdienst, 14:00 - 22:00
N = nachtdienst, 22:00 - 6:00 uur

Begrippen:

- Bedrijfstijd
- Gemiddelde arbeidstijd
- Rotatierichting
- Rotatiesnelheid
- Cyclus

5-ploegendienst

	1							2						
	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za	Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za	Zo
1	O	O	M	M	N	N					O	O	M	M
2	N	N					O	O	M	M	N	N		
3			O	O	M	M	N	N					O	O
4	M	M	N	N					O	O	M	M	N	N
5					O	O	M	M	N	N				

Relatie ploegenrooster arbeidsduur

	C poule						
week 1	RV	B Dienst	B Dienst	B Dienst	B Dienst	RV	RV
week 2	D Dienst	D Dienst	D Dienst	D Dienst	RV	D Dienst	D Dienst
week 3	D Dienst	RV	ADV	B Dienst	B Dienst	B Dienst	B Dienst
week 4	RV	E Dienst	E Dienst	E Dienst	E Dienst	RV	RV
week 5	F Dienst	F Dienst	F Dienst	RV	RV	E Dienst	E Dienst
week 6	E Dienst	E Dienst	RV	D Dienst	D Dienst	D Dienst	D Dienst
week 7	RV	ADV	D Dienst	D Dienst	D Dienst	RV	RV
week 8	B Dienst	B Dienst	B Dienst	B Dienst	RV	E Dienst	E Dienst
week 9	E Dienst	RV	RV	F Dienst	F Dienst	F Dienst	F Dienst
week 10	RV	RV	E Dienst	E Dienst	E Dienst	RV	RV
week 11	E Dienst	E Dienst	E Dienst	RV	RV	B Dienst	B Dienst
week 12	B Dienst	B Dienst	RV	ADV	B/C Dienst	B/C Dienst	B/C Dienst

Volcontinu en 38-40 uur:
onvoldoende hersteltijd

Verkorting arbeidsduur 3 effecten:

- Vermindering bezwaarlijkheid
- Meer hersteltijd
- Betere roosters met voorwaartse rotatie

legenda	aanvang tussen:		
A Dienst	3:00	5:00	ND
B Dienst	4:30	6:30	ND
C Dienst	6:00	10:00	
D Dienst	12:00	14:00	
E Dienst	14:00	14:30	
F Dienst	22:00		ND

Roosterbeheer

- Roosterbeheer: afspraken over:
  - Roosterproces
  - Bruto/netto bezetting
  - Omgaan met incidentele afwijkingen
  - Zeggenschap medewerkers
- Wat zijn de actuele ontwikkelingen in verlof en verzuim?
- Zitten er veel mutaties in het geplande en het gerealiseerde rooster? Zoja, wat zijn de oorzaken?
  - Is er sprake van (veel) overwerk? Door wie? Waarom wordt er overgewerkt?
  - Wordt er veel geruild of geschoven in diensten? Waarom?
  - Oproepen in consignatie: frequentie, duur, timing?
- Hoe is de zeggenschap over de (incidentele) afwijkingen in het rooster?
  - Opnemen van vakantie en verlof
  - Scholing
  - Opvang van verzuim
  - Uitvoeren van overwerk

3 ploegendiensten en alternatieve roosters

Sociale partners samen
voor duurzame inzetbaarheid

Dashboard gezonder roosteren

	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za	Zo
A	O	O	O	O	O		N
B	N	N	N	N			
C	M	M	M	M	M		

Standaard 3-ploegdienst
Bedrijfstijd: 15 shifts
Arbeidstijd: 40 uur per week

1. Bedrijfstijd -
nachtarbeid?

2. Bezettingseisen -
variabel per dienst

3. Diensten -
begin- en eindtijden

4. Competenties -
uitwisselbaarheid

5. Contract -
Deeltijd werken

6. Roostersysteem -
gelaagd

7. Roostereenheden -
kleine teams

8. Roosterkenmerken
*- snelle voorwaartse
rotatie*

9. Zeggenschap -
*ruimte individuele
verschillen*

3-ploegendienst uitgelicht

	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za	Zo
A	O	O	O	O	O		N
B	N	N	N	N			
C	M	M	M	M	M		

O = ochtenddienst, 6:00 - 14:00
M = middagdienst, 14:00 - 22:00
N = nachtdienst, 22:00 - 6:00 uur

Cyclus af te lezen van A naar B, C, en terug.

Kenmerken rooster:

Cyclus: 3 weken

Nachtdiensten: 5 per 3 weken

Vrije avonden: 52%

Vrije weekenden: 67%

voordelen	nadelen
Regelmaat	Lange reeks nachtdiensten
Beperkte start-stops	Langzame rotatie
	Hoge arbeidstijd

Voorbeeld knop 1 bedrijfstijd: Nachtarbeid schrappen

Alternatief 3-ploegenrooster met inzet weekenden i.p.v.

	1							2						
	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za	Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za	Zo
A	○	○	M	M			○	○	M	M			○	○
B	M	M			○	○	M	M			○	○	M	M
C			○	○	M	M			○	○	M	M		

3-ploegendienst

Bedrijfstijd: 14 shifts

Arbeidstijd: 37,3 uur per week

Kenmerken rooster:

Cyclus: 6 weken

Nachtdiensten: geen

Vrije avonden: 67%

Vrije weekenden: 17%

voordelen

Geen nachtdiensten

Regelmaat

Hogere arbeidsproductiviteit

nadelen

Vrije weekenden*

Veel starts en stops

Sociale partners samen
voor duurzame inzetbaarheid

Vakmensen

Voorbeeld knop 1 bedrijfstijd: Bedrijfstijd verlengen

4-ploegenrooster met 12 dagen continu productie en 2 dagen stop

	1							2						
	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za	Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za	Zo
A	O	O	M	M	N	N			O	O	M	M		
B	M	M	N	N			O	O	M	M	N	N		
C			O	O	M	M	N	N			O	O		
D	N	N			O	O	M	M	N	N				

4-ploegendienst
Bedrijfstijd: 18 shifts per week (gemiddeld)
36 uur per week

Kenmerken rooster:

Cyclus: 8 weken

Nachtdiensten: reeksen van 2

Vrije avonden: 57%

Vrije weekenden: 37,5%

voordelen

Snelle rotatie

Voorwaartse rotatie

Minder starts en stops

nadelen

Minder regelmaat

Minder vrije weekenden

Korte overgang nacht-dag

Sociale partners samen
voor duurzame inzetbaarheid

Vakmensen

Voorbeeld knop 1 bedrijfstijd: Bedrijfstijd opknippen

Alternatief 3-ploegenrooster met stop in

	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za	Zo
A	M	M	N	N			
B	O	O	O	O	O		N
C	N		M	M	M		

3-ploegendienst

Bedrijfstijd: 14 shifts per week

Arbeidstijd: 37,3 uur per week

Knip in bedrijfstijd van dinsdag op woensdag

Kenmerken rooster:

Cyclus: 3 weken

Nachtdiensten: reeksen van 2

Vrije avonden: 57%

Vrije weekenden: 67%

voordelen

Minder nachtdiensten

Snelle rotatie

Meer starts en stops

nadelen

Minder regelmaat

Vrije tijd

Voorbeeld knop 2 bezettingseisen: Minder bezetting in de nacht

Combinatie 5 groepenrooster met minder nachtdiensten

	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za	Zo
A	O	O	O	O	O		
B	M	M	M	M	M		
C	N	N	N	N			
D	O	O	O	O	O		
E	M	M	M	M			

Combinatie 5 groepen/teams
Bedrijfstijd: 14 shifts
36,8 uur per week gemiddeld

De bezetting in de ochtend- en middagdienst wordt door combinaties van verschillende groepen georganiseerd.

Kenmerken rooster:

Cyclus: 5 weken
Nachtdiensten: 4 per 5 weken
Vrije avonden: 63%
Vrije weekenden: 100%

voordelen

Minder nachtdiensten

Vrije weekenden

nadelen

Langzame rotatie

Aansturing leidinggevenden

Sociale partners samen
voor duurzame inzetbaarheid

Voorbeeld knop 2 bezettingseisen: Flexibele reservediensten

	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za	Zo
A	○	○	○	M	M		
B	N	N	N				
C	M	M	M	M	M		
D	○	○	○	○	○		
E	R	R	R	R	R		
F	M	M	M	N	N		
G		!D!	!D!	○	○		

Combinatie 7 groepenrooster met reservediensten
Bedrijfstijd: 15 shifts
Arbeidstijd: 36,6 uur per week

R = Reservediensten die bij behoefte kunnen worden ingezet als een ochtend-, middag- of nachtdienst.
D = Dagdiensten voor uitvoering taken overdag.

Kenmerken rooster:

Cyclus: 5 weken

Nachtdiensten: 4 per 5 weken

Vrije avonden: 63%

Vrije weekenden: 100%

voordelen

Minder nachtdiensten

Snelle rotatie

Aanpassingsvermogen

nadelen

Flexibele diensten

Regelmaat

Onvoorspelbaarheid

Sociale partners samen
voor duurzame inzetbaarheid

Voorbeeld knop 5 contract: deeltijd werken in ploegen

4 ploegendienst met deeltijders (30 uur)

	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za	Zo
A	N	N					
B	O	O	M	M	M		
C	M	M	N	N			
D			O	O	O		N

4-ploegendienst
Bedrijfstijd: 15 shifts
Arbeidstijd: 30 uur per week

Rooster kan in combinatie met een rooster voor voltijders worden ingezet.

Kenmerken rooster:

Cyclus: 4 weken

Nachtdiensten: 5 per 4 weken

Vrije avonden: 64%

Vrije weekenden: 75%

voordelen

Minder nachtdiensten

Snelle rotatie

nadelen

Minder regelmaat

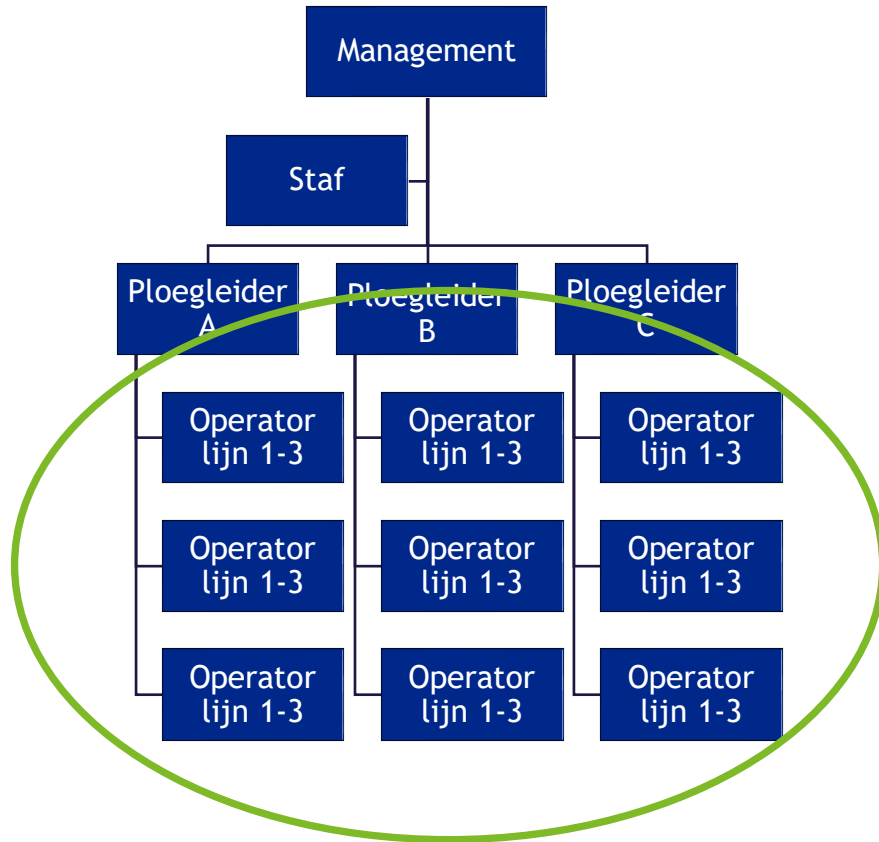
Aansturing leidinggevenden

Sociale partners samen
voor duurzame inzetbaarheid

Voorbeeld knop 4 competenties: uitwisselbaarheid werkplekken

Organogram met brede inzetbaarheid operators

Advies: een brede inzetbaarheid van medewerkers over verschillende functies, werkplekken of taken zorgt ervoor dat er in roosters meer flexibiliteit is en maatwerkoplossingen mogelijk

voordelen

Meer maatwerkoplossingen

Meer flexibiliteit

Bredere ontwikkeling

nadelen

Minder vaste werkplekken

Meer opleidingscapaciteit

Voorbeeld knop 6 roostersysteem: gelaagd roosteren

	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za	Zo
1							
A	M	M	N	N			
B	O	O	O	O	O		N
C	N		O	O	O		
2							
D	O	O	O	O			N
E	N	N	N	N			
F	M	M	M	M	M		
3							
G	M	N	N	N			
H	O	O	M	M	M		N
I	N		M	M	M		

Kenmerken roosters:

Cyclus: 3 weken

Nachtdiensten: 4-5 per 3 weken

Vrije avonden: 43-71%

Vrije weekenden: 67%

Combinatie van 3 verschillende groepen

Roostergroepen:

- 1) vroege chronotypes
- 2) intermediaire chronotypes
- 3) late chronotypes

Bedrijfstijd: 15 shifts

Arbeidstijd: 37,3 uur per week

voordelen

Lasten verdeeld naar
fysieke draagkracht

Meer uitwisselbaarheid

nadelen

Aansturing leidinggevenden

Sociale partners samen
voor duurzame inzetbaarheid

AWIN

CVV

Vakmensen

Voorbeeld knop 7 roostereenheden: kleinere teams

	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za	Zo
A	○	○	M	M	M		
B	N	N	N				
C	M	M	M	N	N		
D	○	○	○	○	○		
E	N	N	N	N	N		
F			○	○	○		
G	M	M	N	N	N		
H	○	○	M	M	M		
I	N	N		M	M		
J	M	M	○	○	○		

Combinatie van 10 groepenrooster

Bedrijfstijd: 15 shifts

Arbeidstijd: 36 uur per week

De bezetting is in elke dienst gelijk qua aantallen, maar wordt vanuit verschillende teams samengesteld.

Kenmerken rooster:

Cyclus: 10 weken

Nachtdiensten: 15 per 10 weken

Vrije avonden: 57%

Vrije weekenden: 70%

voordelen

Snelle rotatie

Meer uitwisselbaarheid

nadelen

Minder regelmaat

Lengte cyclus

Aansturing leidinggevenden

Sociale partners samen
voor duurzame inzetbaarheid

Voorbeeld knop 8 roosterkenmerken: Snel voorwaarts roteren

3 ploegendienst met knip in bedrijfstijd doordeweeks

	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za	Zo
A	O	O9	M	M	M9		N
B	N			O	O9		
C	M	M9	N	N			

3 ploegendienst
Bedrijfstijd: 13,5 shifts
Arbeidstijd: 36 uur per week

De nachtdienst van dinsdag op woensdag en de ochtenddienst op woensdag kent geen bezetting.

Kenmerken rooster:
Cyclus: 3 weken
Nachtdiensten: 4 per 3 weken
Vrije avonden: 57%
Vrije weekenden: 67%

voordelen

Minder nachtdiensten

Snelle rotatie

Voorwaartse rotatie

nadelen

Dienstlengte 9 uur

Meer starts en stops

Sociale partners samen
voor duurzame inzetbaarheid

Plan van aanpak roosterverandering

Analyse werk en beschikbaarheid

Netto bezettingseisen per dienst...

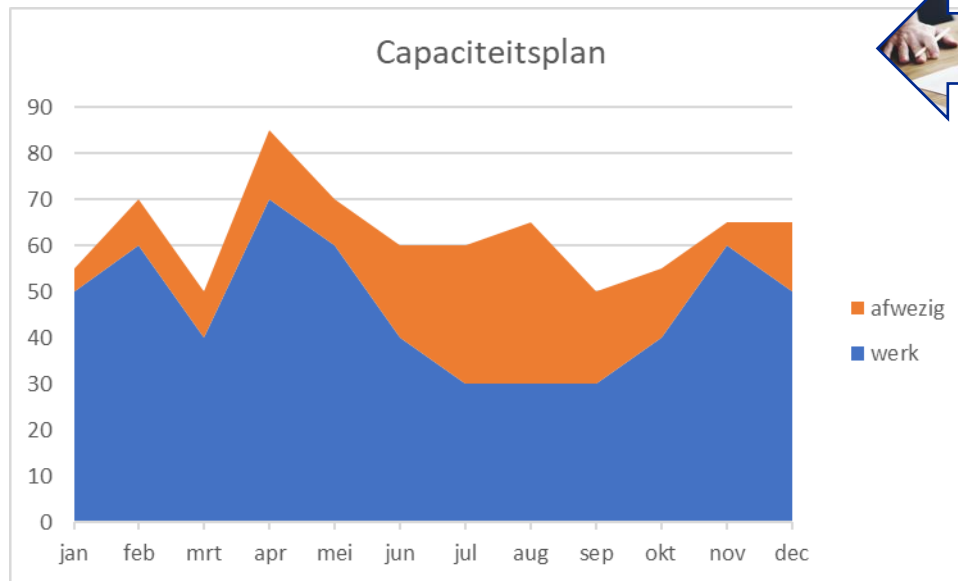
	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za	Zo
Ochtend	3	3	3	3	3	3	3
Dag	2	2	2	2	2		
Middag	3	3	3	3	3	3	3
Nacht	2	2	2	2	2	2	2

Bruto-nettofactor		
Kalenderjaar		52,18
Ingeroosterde arbeidsduur per week		33,60
Bruto arbeidsduur		1753,20
Feestdagen		0,00
Subtotaal		1753,20
ATV		0,00
Vakantie		200,00
Leeftijdsdagen		16,00
Bijzonder verlof		8,00
Ziekteverzuim		77,66
Tijd voor tijd		24,00
Opleiding/training		40,00
Netto arbeidsduur		1387,54
Factor		1,264

...afwezigheid medewerkers...

...inzetbaarheid medewerkers...

	MK voor	MK achter	CZ	HY	OX	ZU	DE
Mw1	2	2	2	2	2	2	2
Mw2	0	2	2	1	1	2	2
Mw3	0	2	0	2	0	2	2
Mw4	2	0	2	2	2	1	0
Mw5			1	1	2	2	2
Mw6			2	2	0	0	1
Mw7			0	2	0	2	2
Mw8			2	0	0	1	2

...(flexibele) vraag naar arbeid door het jaar.

Tot slot

Agenda 2023

- 9 november: 6e bijeenkomst lerend netwerk ploegendiensten
- 12 oktober: congres 'Gedrag bij zelfroosteren' van het netwerk zelfroosteren (o.a. FNV en AWWN): [Gedrag bij Zelfroosteren - SBI Formaat](#)

Zelf aan de slag?

- Neem contact op met SPDI voor een kosteloze quickscan
- Advies?

Bijeenkomst lerend netwerk

Duurzame Arbeidstijden in ploegendiensten

14 september 2023

Sam Groen:

Jana Hazen:

Sanne van der Meulen:

sam.groen@fnv.nl

j.hazen@awvn.nl

s.vandermeulen@cnvvakmensen.nl

Contactgegevens SPDI: info@spdi-duurzaamaanhetwerk.nl

[Of kijk op onze website](#)

Sociale partners samen
voor duurzame inzetbaarheid